

Telegraful Român

Organ național-bisericesc

Abonamentul:

Pe un an 60 coroane. — Pe șase luni 30 coroane. — Pe trei luni 15 coroane.
Ziarul apare Marțea, Joi și Sâmbăta

Correspondențele

să se adreseze Redacției «Telegrafului Român», Strada Măcelarilor Nr. 45. — Scrisori nefrancate se refuză. — Articole nepublicate nu se înapoiază.

Prețul inserțiunilor, după învoială

Abonamentele și inserțiunile
să se adreseze Administrației ziarului «Telegraful Român», Sibiu, Strada Măcelarilor Nr. 45.

Program de lucru

VIII

Unul dintre cele mai mari neajunsuri, cu care luptăm noi aici în arhidieceză, și care mai des a fost accentuat din partea tuturor factorilor bisericești la toate ocaziunile, este fără îndoială lipsa de case parohiale, de case parohiale potrivite, de case parohiale în apropierea bisericilor, de case parohiale, unde parohul să poată fi adăpostit cu familia sa și ferit iarna de viscol și de frig, vara de arșița soarelui și de ploi, unde să-și poată pune și ocroti agoniseala sa.

Mai cu seamă simțim noi neajunsul acesta în părțile muntoase ale patriei noastre.

Ne-au succes multe lucruri, pe cari le-am întreprins pentru promovarea binelui bisericești, pare-ni-se însă nicăiri n'am avut să întimpinăm asemenea greutăți ca la ridicarea de case parohiale. Numai așa ni putem închipui, numai așa ni putem explica, pentru ce în privința aceasta n'am putut face mai mult.

Ne place, ca la ori ce lucru încercat pentru binele bisericești, dar nesucces, să punem vina pe împrejurări din afară, pe împrejurări neatârătoare de noi. Până acuma pune-am vina pe administrație, care era străină, pe funcționarii dela administrație, cari erau streini de neamul nostru, streini de legea noastră, streini de interesele noastre bisericești. Nu ni sta în ajutoriu notarul satului, nu primăria, nu pretura, nu comitatul, cu un cuvânt întreagă administrația sta în contra noastră.

De acea nu putem face nimica, așa ne-am jeluit, așa ne-am plâns, așa ne-am scuzat până acuma, și încă cu oare care aparență de îndreptățire.

Acuma nu mai sânt pedeci din partea administrațiunii, nu ne stă nimica în cale, ca să ne punem pe lucru, și să facem perit din lumea aceasta un neajuns, care a fost o rușine, o pată a neputinței noastre.

Lucrul trebuie început cu seriozitatea cuviincioasă, cu pregătirea cuvenită și început pe linia întreagă.

Încă în toamna aceasta să începem cu pregătirile. Timpul nu e potrivit ni s'ar putea obiecționa dintr'o parte ori din alta. E scump materialul, e greu de procurat, nu sânt brațele muncitoare necesare, e timpul înaintat spre toamnă. Deci se mai amânăm lucrul pentru alte timpuri mai bune.

Toate sânt bune și adevărate să zicem, dar să nu uităm a privi și partea inversă a monetei. Poporul nostru tocmai acuma nu e lipsit. Niciodată n'au fost atâția bani

în circulațiune ca acuma, nici odată nu și-a putut valora produsele sale ca acuma.

Și dacă ni se va reflecta, că o casă parohială acuma va costa de 4 ori mai mult ca înainte de războiu, vom răspunde, că produsele țaranului nostru acuma sânt mai ridicate în preț ca înainte de războiu cu împătrat și înzecit.

Să ne apucăm serios de lucru. Unde să lucră serios din inimă, cu plan bine chipzuit, cu înțelegere, cu însuflețire acolo se pot face multe. Și noi cu plan, cu bună înțelegere și cu însuflețire trebuie să ne apucăm de lucru.

Tocmai acuma toamna se fac prin protopopii noștri visitațiunile canonice. Ele sânt ocaziunea cea mai bună, ca cu bună înțelegere să se inițieze lucrarea cu ridicarea și clădirea de case parohiale.

Planul. Da planul, căci dela început trebuie să luăm lucrul, planul să-l facă un bărbat pricepător, bunăoară arhitectul consistorului. Un plan, care să corăspundă necesităților igienice și potrivit situației locului.

Materialul se poate procura la fața locului în fiecare comună aproape întreg, și unde este preot harnic, cu tragere de inimă pentru popor ca pildă bună întru toate, sânt și brațe muncitoare.

Repartițiunile acuma în zilele de azi se încassează cu ușurință, administrația ne dă ajutorul cerut la executarea lucrului, atârână totul dela zelul și dela însuflețirea cu care ne apucăm de lucru.

Este o nobilă ambițiune a fiecărui preot, și în special a fiecărui protopop, ca acum în aceste zile de prefaceri, să luăm serios în mână acest lucru și să-l ducem la bun sfârșit.

Deci cu Dumnezeu la lucru.

Nr. 5868 Bis.

Circulară

cătră toate oficiile protopresbiterale și parohiale din arhidieceza Transilvaniei și cătră toate direcțiunile școalelor noastre confesionale din arhidieceză

Preasfințitul Sinod Episcop. din metropolia noastră în conțelegere cu Consistorul metropolitan a statorit sărbătorile bisericești și naționale, cari sunt a se respecta de cătră toate autoritățile bisericești și civile.

Aceste sunt:

I. Sărbători bisericești.

1. Nașterea Născătoarei de Dumnezeu, 8 Septembrie.
2. Înălțarea sfintei Cruci, 14 Septembrie.

3. Sfântul Mucenic Dimitrie, 26 Octombrie.
4. Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, 8 Noembrie.
5. Întrarea în biserică, 21 Noembrie.
6. Sfântul Părinte Nicolae din Mira Lichiei, 6 Decembrie.
7. Nașterea Domnului, ziua 1 și 2, în 25 și 26 Decembrie.
8. Tăierea împrejur (anul nou), 1 Ianuarie.
9. Botezul Domnului, 6 Ianuarie.
10. Intimpinarea Domnului, 2 Februarie.
11. Bunavestire, 25 Martie.
12. Sfântul Mucenic George, 23 Aprilie.
13. Învierea Domnului, Paștile ziua 1 și a 2.
14. Sfinții Impărați Constantin și Elena, 21 Maiu.
15. Înălțarea Domnului.
16. Pogorârea Duhului sfânt. Rusaliile ziua 1 și a 2.
17. Sfinții Apostoli Petru și Pavel, 29 Iunie.
18. Sfântul Proroc Ilie, 20 Iuliu.
19. Schimbarea la față 6, August.
20. Adormirea Născătoarei de Dumnezeu, 15 August.

II. Sărbători Naționale.

1. Unirea Principatelor, 24 Ianuarie.
2. Independența regatului Român, 10 Maiu.
3. Unirea Transilvaniei cu regatul român, 18 Noembrie.
4. Ziua Nașterii M. S. Regelui, 11/24 August.
5. Ziua numelui M. S. Regelui, 11/24 Aprilie.

Comunicăm acestea spre știrea și conformarea organelor noastre bisericești și școlare.

Sibiu, din ședința bisericească, ținută la 11 Septembrie, 1919.

Dr. Ilarion Pușcariu m. p.,
arhim. vicar arhiepiscopesc.

Mateiu Voileanu
ases. cons. ref.

Sinodul protopopesic al tractului Săliște*

S'a ținut nu de mult. E primul sinod liber, iu care sufletele românești s'au putut mișca și avânta în înălțimile cele mai senine, mai sincere și mai drepte, ale libertății, cuvântului! Și-au putut spune fără teamă și fără considerația persecuțiunilor vrăjmașe, toate păsurile și toate dorințele... Și-au putut ridica de pe suflete povara nedreptăților de secol, îngrămădită de cruzimile stăpânilor străine: nemțești și ungurești...

Nemfrântul general al culturii și propășirii ardeleni, părintele protopop Dr. Ioan Lupaș,

* Intârziat din lipsă de loc.

care luni de-arândul prin temnița Seghedinului, iar în decursul războiului prin internare a gustat din libertatea ungurească, într'un frumos și înălțător cuvânt de deschidere își ușurează o parte din povara greutăților suferite... Atinge pe scurt nedreptățile trecutului. Sbuiciumările și suferințele războiului. Increderea oarbă a biruinței ungurești. Străduințele lor... de a maghiariza cu ruptul ținuturile românești. Frământările pentru susținerea școalelor, durerile sufletești, cari în anul 1917 și-au ajuns apogeul. Il numește anul răstignirii — ca cu atât mai mărită să fie biruința învierii naționale din toamna anului 1918.

Intr'un întreg puternic și bine încheiat, raportul reoglindește toată vicia și activitatea unui an și — în fel comparativ a unui deceniu de muncă stăruitoare. Nu lipsește nici obicinuita parte administrativă. De tot amănunțit se ocupă cu progresul cultural. Hotărându-se a se publica în întregime, țin de prisos a mai stăruia asupra lui. Scopul îmi e cu totul altul, a arăta cu acest prilej însemnătatea culturală a sinoadelor protopopești în viitor.

Imprejurările s'au schimbat astăzi cu desăvârșire! Am ajuns earăș stăpâni pe bogățiile pământului românesc. Avem țara noastră! — Lipsa însă a tot felul de instituțiuni, pe a le căror pietrii fundamentale să se clădească și întărească România-Mare, e mare și multă. Rădăcinele acestor așezăminte, cari să deie tărie și putere, să alimenteze în mod firesc viciața popului nostru național, ca an de an bine să prospereze și să producă «merele de aur» a le viitorului marelui, prorocit de poezii noștri, nu pot să fie altele, decât *bunăstarea culturală și materială a popului nostru dela sate*. În jurul acestora trebuie să se stăruie, după îndemnul Apostolului Pavel, «cu vreme și fără de vreme».

O propășire a vieții noastre culturale dela sate, dupăcum în trecut așa și în viitor, oricât de mult ar încerca unul sau altul s'o lămurească sau s'o abată dela izvorul cel adevărat, dupăcum de fapt se desconsideră din partea multora, nu se va putea întemeia și îndestul, decât aducându-o în legătură sinceră cu biserica. «Intreaga dezvoltare a popului nostru din orice ținut zice Dl. N. Iorga e în strânsă legătură cu Biserica creștină...»¹

Astăzi, conducătorii neamului nostru, spre a suplini multele lipsuri sociale-culturale și a ne apropia astfel și pe noi, cătuș de cât de poapoarele libere în trecutul lor, c'o istețime și pricepere de admirat, au înființat în centrele noastre, fel de fel de comitete centrale, cu scopuri: *unul mai nobil ca celalalt*. Pentru a le arăta menirea lor și a se pune în legătură cu poporul, diferiții membrii aleargă când într'o comună, când într'alta, pentru a lărgi cercul de activitate prin subcomitete, filiale etc. Ce, și cât se poate ajunge numai, prin îndrumările de 3—4 ore ale membrilor organizatori din diferite centre, o știm cu toții. Astfel, dacă conducătorii satelor noastre «sfătătorii și îndrumătorii chemați», a lupta pentru luminarea obștei dela sate, pentru înzestrarea lui cu toate povețele trebuincioase unei vieți conștiente și înțelegătoare — *preoții și învățătorii, sprijiniți de frunțașii și intelectualii noștri*, dacă acestia, nu se vor arăta înțelegători sfaturilor date, nu se va putea face nimic. Iar, ca îndrumători înflăcărați ai acestora și purtători de grija unei desvoltări luminate — *protopresbiterii noștri* — nu vor stăruia cu toată căldura și dragostea unor suflete mari, dornice de înaintarea bisericii și a neamului, atunci nu se va putea ajunge la nici un rezultat trainic și îmbucurător!

Iată însemnătatea culturală ce-o pot avea în viitor, pe lângă o schimbare de program pentru desvoltarea satelor noastre, *sinoadele protopopești*.

Prin membrii săi, cari sunt aleșii și frunțașii satelor, se pot cunoaște toate păsurile, toate slăbiciunile, toate suferințele. Deasemeni, prin sfaturile lor luminate se pot lua concluzele cele mai demne, prin cari să se rupă toate zapisurile păcatelor și slăbiciunilor omenești, cari de regulă țin pe loc și împiedecă orice mișcare și pornire spre progres. Cari se îndrepte toate relele și neajunsurile, și cu glas înalt să cheme pe *conducătorii firești, pe toți frunțașii și intelectualii*, la muncă trează și nepregetată, plină de dragostea și de conștientiozitatea tuturor îndatoririlor ce le reclamă și impune chemarea preoțească și slujba dascălească. Prin o astfel

de purcedere și de îngrijire, se vor putea ajunge și la noi, cele mai înfloritoare stări, în toate chestiile bisericești și naționale. Atunci însă și *numai atunci*, când în *frunțașii tractelor noastre* vor sta bărbați, cari se vor nuzi să fie cei mai *zeleși frunțași ai muncii cinstite*, tari în credința de neam și de lege, curați la suflet. *Păstrători pătrunși de evlavie* ai comorilor sufletești ale popoului din care fac parte. *Lupătători pentru îndreptarea relelor, oameni de știință, educatori morali și apostoli credincioși ai bisericii și ai neamului. Paznicii luminei*, cari să îndrume, să aprindă cu orice prilej inimile preoților și ale învățătorilor, precum ale credincioșilor de flacăra nestânsă a dragostei și a iubirei și de jertfă pentru lucrurile mari și folositoare obște!

Ne mângăiem, că avem și protopopi *pur-tători de știință*, cari prin înțelepciunea lor, prin munca nepregetată, și *până acum* au deschis *cărări nouă* în felul de a-și înțelege și îndeplini chemarea. Au dat un *avânt uimitor* tuturor comunelor bisericești aparținătoare conducerii d-niilor lor. Și nu numai în cele culturale, ci și în cele *materiale*. Numărul lor e însă totuș disparent. Zilele mari ce am ajuns să le trăim, munca înzăcită ce-o așteaptă *întărirea granițelor și-a vieții interne* a României-Marii, dela toți fii săi, îndeosebi însă dela *conducătorii superiori*, cere cu toată înzistența, ca toți *protopopii noștri* să eșe din cadrele de tot înguste ale «*administrației*», în jurul căreia au rămas cei mai mulți...

De pildă vie, servească tuturor, pe cari li privește, roadele binecuvântate ale *tractului Săliște*, în urma unei activități *luminate* a protopresbiterilor săi.

Ioan Popa.

Studentii macedo-români cer redeschiderea școalelor din Macedonia

Studentii macedo-români dela Universitatea din București s'au prezentat dlui ministru al cultelor, înmănuându-i un memoriu, prin care cer redeschiderea școlilor din Macedonia, în cel mai scurt timp cu putință. Totodată ca să înalte prestigiul corpului didactic și bisericesc, studenții cer asimilarea cu corpul didactic și bisericesc din țară, ca să se poată stavili astfel emigrarea elementelor valoroase din Macedonia.

Dl ministru a asigurat pe delegați că de îndată ce o vor permite împrejurările, guvernul va interveni ca să se redeschidă atât școlile cât și bisericile românești din Macedonia, luând măsurile necesare ca această chestiune să treacă dela ministerul de externe la cel de culte.

La statificarea gimnaziului din Brad

În anul aceasta se împlinesc 50 de ani dela deschiderea gimnaziului din Brad. Din monografia sa, ce tocmai e sub presă, acum, când s'a salvat chestia statificării lui, credem, că e timpul să arătăm bazele, pe cari s'a întemeiat și pe cari s'a desvoltat până acum în ziua de astăzi.

Piatra fundamentală la întemeierea acestei instituții a pus-o preoțimea gr.-or. din tractul protopresbiterial al Zarandului, carea prin câți va reprezentanți ai sei la a. 1860 a încheiat un contract prealabil cu Francisc Zawatzky, cumpărând cu 2000 fl. (4000 cor.) casele acestuia din piața Bradului anume pentru un gimnaziu. Sinodul protopresbiterial în ședința din 1/13 Iulie 1860 a întărit acest târg și a făcut o repartitie între preoțime pentru solvirea prețului. Protopresbiterul Zarandului, fericitul Iosif Bașa a dat 1000 fl. (2000 cor.) iar episcopul de atunci Marele Andrei Șaguna binecuvântând idea preoțimei, (pastorală din 6 Aprilie 1861 publ. în anuarul gimnaziului pe a. 1894/5) a sărit în ajutorul preoțimei de s'a putut achita prețul caselor. La încheierea contractului definitiv cu Zawatzky preoțimea donă casele cumpărate fondului școlastic gr.-or. respective gimnaziului român gr.-or. înființând în Brad (Nr. 47/1864 D. g.).

Inceputul făcut conducerea românească a județului Zarand a continuat lucrarea înduplecând comunele din protopresbiteratele Zarand și Hălmagiu (92), cari formau județul Zarand, să cinstească gimnaziului efectele, ce le aveau dela împrumutul de stat din 1854 în suma de 54,000 fl.

Acești frunțași ai vieții românești din Zarandul anilor 60 voiau un *gimnaziu național român*, iar departe văzătorul Șaguna stăruia ne-

înduplecat pentru un *gimnaziu gr.-or. român*. Șapte ani a durat acest «dualism păgubitor», cum îl numise Șaguna, până ce în fine frunțașii zarandeni cedară și în toamna a. 1869 s'a putut deschide gimnaziul mult dorit cu clasele I și II. Prevederile lui Șaguna s'au adeverit prea curând: Zarandul românesc repede fu desființat și un gimnaziu neconfesional de mult ar fi fost ori maghiarizat, ori închis.

Statutul, aprobat de ministrul de atunci bar. Eötvös, literă de literă e după statutul organic al bisericii noastre. Gimnaziul e proprietatea protopresbiteratelor Zarand și Hălmagiu, având ca superioritate consistorul arhidiecezan din Sibiu. Sinoadele acestor protopresbiterate sânt totodată și reprezentanța gimnaziului, iar din comitetele lor e format comitetul și epitropia gimnaziului.

În momentul, în care preoțimea și comunele zarandene au dăruit zidirea și hărțile lor de stat pentru un fond de gimnaziu, pus la început sub administrația județului Zarand, iar după ce gimnaziul s'a înființat cu un statut în chipul susarătat, sub administrația sinodului și controlul consistorului școala aceasta nu poate avea altă bază și alt caracter, decât cel stabilit în legea bisericii noastre: statutul organic (care prevede școale populare, licee etc. susținute de parohii, protopresbiterate, dieceze §. 28 și 65). Dupăcum gimnaziul din Brașov e susținut de 2 parohii, așa cel din Brad e susținut de 2 protopresbiterate.

În cursul vremii un guvern unguresc, — dacă nu ne îselăm, sub șefia zdrobitorului de naționalității Coloman Tisza, — a încercat să revizuiască temeliile, pe cari stă acest gimnaziu, dar s'a isbit de stânca de granit, pusă în calea tuturor guvernelor de nemuritorul Șaguna.

Cu toate acestea «dualismul păgubitor» între «reprezentanța» din Brad și consistorul arhidiecezan din Sibiu n'a dispărut cu totul. În anumite chestii reprezentanța s'a considerat de o corporațiune autonomă sui generis, cu privilegiul de a aduce concluse definitive (consistorul având numai rolul de a lua spre știre.)

Cum însă gimnaziul din Brad e proprietatea unui protopresbiterat (resp. a două ppresb.) e evident, că toate hotărârile sale și cu deosebire celea în chestii de avere cer aprobarea forului superior, care e consistorul.

Ca să se vadă încă odată, cât de mult reprezentanța gimnazială e sinodul protopresbiteral, lăsăm să urmeze un prețios document, — actual și din alt punct de vedere.

Reprezentatiunea

episcopului Andrei Baron de Șaguna în chestia proiectului al doilea de statut*)

Nr. 42/1864

Ilustră Locotenentă reg. ung.!

La rescriptul Ilustrei Locotenente reg. ung. din 13 Maiu a. c. Nr. 37287, pe lângă reaclederea actelor, îmi iau voie a da opinia în cele următoare cu privire la proiectul de statut pentru înființarea unui gimnaziu mare gr.-or. în Brad.

I. Dispozițiile cuprinse în cap. 1—3 privitoare la scopul, calitatea și caracterul gimnaziului, fiind în conzonanță cu regulamentele și legile școlare în vigoare, le aprob întru toate.

II. Cu privire la reprezentanța și comitetul gimnaziului din chestiune, mai ales cu privire la reprezentanță, despre formarea și agendele căreia tratează capitolul al patrulea al statutului, §§. 9—21 îmi iau voie a declara, că organizarea acesteia pentru uniformitate trebuie să se conformeze hotărârilor sinodului al III-lea bisericesc din 1864 și anume:

a) reprezentanța gimnazială să se formeze din sinodul protopopesesc, a cărui formare e normată în partea a doua a procesului verbal al sinodului bisericesc în §§ ii 59—71, iar activitatea-i oficială în §§-ii 72—78.

b) comitetul gimnazial, de care se face amintire în cap. V. §§-ii 22—56, trebuie să se preschimbe în comitetul sinodului protopopesesc, stăverit de sinodul bisericesc în cap. III. §§ ii 79—86, deoarece paragraful din urmă dispune, că comitetul sinodului protopopesesc are acelaș cerc de activitate în afacerile bisericești, școlare și fundamentale, cari privesc protopopiatul ca atare, pe care-l exerciază în înțelesul §. 42 pct. 1—22 din regulamentul sinodal comitetul pa-

*) Traducere după originalul unguresc, publicat în anuarul gimnaziului pe a. școl. 1894/5. — Dr. I. R.

¹ N. Românesc Nr. 3. 1907.

rohia în afacerile bisericești, școlare și fundamentale ale singuraticelor comune bisericești. Pe lângă acest comitet trebuie să se mai înființeze o epitropie din 3 membrii din comitetul sinodului protopopesc și aleasă de acesta, al cărei cerc de activitate e normat de sinodul diecezan în cap. III, §§ ii 43—46, (pct. 1—10) din regulamentul desamintit, privitor la eforia bisericească.

III. Potrivit caracterului gimnaziului e dorit, ca în înțelesul §-lui 61 nu numai profesorul de religie, ci și ceilalți profesori să fie de confesiunea gr.-or., pentru că caracterul principal al școlilor din patrie se întemeiază pe principiul confesional.

IV. Deci caracterul gimnaziului trebuie să se valideze și în titlul său; de aceea titlul acestuia de «Gimnaziul român de religiuuua greco-orientală» corăspunde perfect caracterului său. Caracteristica de «român» e neapărat de lipsă, deoarece ce e știut, că confesiunea greco-orientală nu cuprinde totdeauna și pretutindena una și aceeași naționalitate.

Motivul principal, pentru care o instituție de învățământ trebuie să fie investită cu caracter confesional, zace în însuși scopul final al oricărui gimnaziu public. Așa e normată aceasta și în Proiectul de organizare a învățământului edat în a. 1849, la pag. 7 în introducere.

«Die schwierigste pädagogische Forderung, welche man an den Unterricht stellen kann, aber auch stellen muss, ist eine solches Zusammenwirken aller Theile derselben bei jeder Mannigfaltigkeit der Lehrgegenstände, dass es die Frucht zur Reize bringt, welche das letzte Ziel aller Jugendbildung ist, ein gebildeter edler Charakter».

Și mai departe tot pentru ajungerea acestui scop, ca punct central dispune concentrarea tuturor chestiilor de instrucție în vederea principiilor religioase, precum urmează:

«Ein Zusammenstreben aller Lehrgegenstände zu den Ideen der Religion und Sittlichkeit als ihrem gemeinsamen Mittelpunkte und eine gute Disciplin sind die beiden Mittel, welche im allgemeinen den Schulen für diesen Zweck zu Gebote stehen» (la pag. 9).

Din acestea e evident, că toate afacerile de organizare a unei instituții de învățământ, cum e gimnaziul, se concentrează în religiozitate și moral și se mai poate adăuga: în sentimentul național, care e consacrat prin cele două dintâi.

Profesorul de religie poate fi cel mai excelent în specialitatea sa, dacă nu e sprijinit de ceilalți colegi, activitatea lui seamănă cu glasul celui ce strigă în pustie. Pentru că activitatea lui să fie roditoare, se cere, ca și colegii săi să fie de aceeași confesiune. În caș contrar profesorul de religie nu numai nu va fi susținut în lucrarea sa, ci se poate întâmpla, ca sămânța, sămânțată de el cu mare trudă, să fie stărpită de prelegerile vreunui dintre colegii săi de alte confesiuni.

V. Ce privește organizarea internă a gimnaziului, ce se înființează în Brad, aceasta numai atunci va corăspunde organizării prescrise de înaltul guvern pentru gimnaziile publice, dacă:

1. E în consonanță cu dispozițiile generale, cuprinse în §. 2 al Proiectului pentru organizarea învățământului din a. 1849.

«Keine Lehranstalt darf den Namen eines Gymnasiums führen, wenn ihre Einrichtung nicht der in diesem Gesetze Vorgeschiedenen in allen wesentlichen Punkten entspricht».

Deci trebuie să fie organizat de așa, ca să corăspundă tuturor punctelor principale din amintitul Proiect și anume:

a) dacă fiind cu 8 clase, va avea 12 profesori, dintre cari unul director;

b) dacă se vor predă toate obiectele de învățământ: religia, latina, greca, limba maternă (română), limba germană, geografia, istoria, istoria naturală și matematica distribuite în mod corăspunzător pe toate 8 clasele cu număr de oare și cu material precizat.

2. Dacă influința sinodului protopopesc (în statute: reprezentanța) și a comitetului sinodului protopopesc (comitetul gimnazial), conform §-lui 104 din Proiectul amintit, se restrânge la alegerea și primirea dimisiei profesorilor precum și la referințele, ce privesc așa numita deputație gimnazială, normate în §§ ii 117—121 cu restricția din §. 120 a suscitatalui Proiect, carea sună:

«Die Gemeinde oder städtische Gymnasial-Deputation bildet keine Aufsichtsbehörde des Gymnasiums; sie hat das Recht Ansichten und Wünsche auszusprechen, nicht aber Weisungen und Befehle zu geben» etc.

Prin urmare, dacă sinodul protopopesc (respectiv reprezentanța gimnazială) rămânând pe lângă cercul său de influință de a îngrijii averea, nu-și va asuma și inspecția gimnaziului, dupăcum se țintește în §. 25 al statutului.

«Presidentul comitetului și respective vice-presidentul e totodată și inspectorul gimnaziului».

Dar mai vartos în §. 79, carele sună astfel:

«Situația corpului profesoral față de comitet e de același rang; comitetul însă în numele reprezentanței prin inspectorul școlar (presidentul, §. 25) va inspecționă întreg mersul afacerilor gimnaziului și ale școlii normale și anume atât în ce privește instrucția, că adevărat profesorii corăspund, ori nu chemării lor, cât și în ce privește ordinea și disciplina recerută etc.

Dar §. 103 p. 2 din Proiectul des amintit privitor la inspecție dispune:

«Nicht die Corporation, Gesellschaft oder Einzelperson, deren Anstalt das Gymnasium ist, sondern der Director des Gymnasiums ist den öffentlichen Behörden für den Zustand desselben verantwortlich».

3. Directorul și prin el întreg corpul profesoral fiind rezpozabil pentru înflorirea și înaintarea gimnaziului, ca să-și poată asuma aceasta răspundere e necesar și e just, ca gimnaziul să se bucure în afară de o independență sigură, ceea ce prevăzut în punctul 11 al suscitatalui paragraf din Proiectul pentru organizarea învățământului precum urmează:

«Für die Leistungen eines Gymnasiums ist zunächst der Direktor und durch ihn der ganze Lehrkörper verantwortlich; die Anstalt muss also eine gewisse Selbständigkeit nach Aussen hin zu behaupten berechtigt sein. Deshalb soll sie jeden Schüler, der sich zur Aufnahme meldet, einer Prüfung unterziehen können; sie soll in Bezug auf Vertheilung der Lehrgegenstände unter die Lehrer, Anordnung des Lehrstoffes, Wahl der Lehrbücher, Aufrechterhaltung der Disciplin und so weiter jenen Grad vom freier Bewegung besitzen, ohne welche sie eine Verantwortlichkeit für den Erfolg des Unterrichtes zu tragen nicht im Stande wären».

Deci răspunderea aceasta numai așa poate susta, dacă comitetul sinodului protopopesc: comitetul gimnazial n'are nici o influință nici directă, nici indirectă la pregătirea planului de învățământ, la susținerea disciplinei, la împărțirea obiectelor de învățământ între profesori ș. c. l., deoarece primele privesc întreg corpul profesoral, iar cea din urmă: împărțirea obiectelor între profesori aparține exclusiv drepturilor directorului (Proiectul, §. 96).

4. În general: organizarea gimnaziului, ce se înființează în Brad, numai atunci va corăspunde sistemului de organizare, prescris de guvern pentru gimnaziile publice:

a) dacă se va staveri în toată regula cercul de activitate și influință al corpului profesoral; dacă cercul de activitate al reprezentanței (sinodul protopopesc) și al comitetului gimnazial (comitetul protopopesc) se va restrânge la partea materială a gimnaziului, la alegerea și primirea dimisiei profesorilor și peste tot la raporturile, în cari trebuie să stea o deputație gimnazială cu gimnaziul;

b) dacă corpul profesoral în afacerile, ce privesc instrucția și disciplina e subordonat autorităților școlare superioare (d. e. consiliului școlar), iar sinodul protopopesc (respectiv reprezentanța) și comitetul protopopesc resp. comitetul gimnazial se va forma după dispozițiile §. 24 p. 9. din a. 1864 pag. 216 partea I. și se va conforma hotărârilor sinodului diecezan.

Pentru deplină lămurire îmi iau voie a alătura aci sub un exemplar din procesul verbal al sinodului diecezan din anul acesta, cu hotărârile sale.

Ilustră Locotenentă r. u.!

În speranța, că întemeietorii gimnaziului vor îndeplini fără nici o greutate postulatele mele întemeiate, privitoare la chestia organizării interne a gimnaziului, îmi încheiu raportul cu observarea, că numai privitor la cerințele de sub pct. II. s'ar putea ivi, după părerea mea, greutăți, anume la prefacerea reprezentanței în sinod protopopesc, dacă în reprezentanță după §. 9. pct. 2 din statute pot fi astfel de membrii mireni cari nu se țin de confesiunea gr.-or.

În fine îmi iau voie a înainta cu toată stima Ilustrei Locotenente r. u. două exemplare din planul pe a. 1863/4 dela gimnaziul gr.-or. român cu 5 clase din Brașov pentru ulterioară utilizare, repective pentru comunicare cu întemeietorii gimnaziului din Brad, ca aceștia să-și poată culege informațiunile dorite după modelul de organizare internă a unui gimnaziu public. După cari rămân cu toată reverința.

Al Ilustrei Locotenente r. u.

Sibiu, la 4 Iulie 1864.

supus serv:

Andrei Baron de Șaguna
episcop.

MAI NOU

Mersul crizei. Este o săptămână dela demisiunea guvernului Brătianu, și încă criza guvernului nu e delăturată. Maiestatea Sa Regele a încredințat guvernul renunțat și mai departe cu gerarea provizorică a afacerilor statului. Întru cea regele a chemat la sine pe bărbații frunțași ai țării cu cari s'a sfătuit asupra noului cabinet. Până acuma nu s'a ajuns la nici o înțelegere definitivă.

Știrile zilei

Ședință. În 3 Septemvrie a. c. după ameazi la 3 oare s'a întrunit consistorul diecezan din Caransebeș în ședință plenară sub presidiu Preasfinției Sale Părintelui episcop Miron, și a resoltit afacerile ce i sau prezentat.

Alegerile congresuale pentru dieceza Caransebeșului. Pentru dieceza Caransebeșului alegerile deputaților din cler s'au pus pe ziua de 26 Septemvrie vechiu a. c. Sinoadele parohiale electorale pentru alegerea deputaților mirenești se vor întruni Duminecă la 29 Septemvrie a. c. st. vechiu, ear scrutiniile vor fi Duminecă în 6 Octomvrie a. c. st. v.

Sfințirea mitropolitului român greco-catolic din Blaj. Sfințirea noului mitropolit greco-catolic din Blaj anunțată pe ziua de 8 Septemvrie a. c. Sântă-Măria cea mică, s'a amănat și după cum cetim în ziarele din patrie, ziua nou hotărâtă pentru sfințire se va anunța pe cale ziaristică.

Noul vicariat sârbesc în Timișoara. Cetim în foaia diecezană:

În Timișoara s'a înființat uu vicariat episcopesc al bisericii sârbești din județele bănățene Timiș, Căraș-Severin și Torontal — și județul Arad. Vicar episcopesc a fost numit Ștefan Nicolici, Inspector al învățământului școlar din dieceza sârbească a fost numit preotul sârb aradan Ștefan Ilkici. Sârbii au avut în Timișoara episcopie, dar episcopul Dr. Gavriil Letits a fost numit locțitor de patriarh la Carloviț și astfel în locul lui s'a numit acum un vicar. Deocamdată încă nu se prevede planul sârbilor cu această numire.

Alegeri congresuale. Colegiul preofesc din cercurile electorale preoțești Sibiu și Săliște, ținut în Sibiu în 5 Septemvrie a. c., au ales deputați la congresul național-bisericesc, anume: la congresul ordinar, pentru restul periodului 1917—1920 pe arhimandritul vicar arhiepiscopesc Dr. Ilarion Pușcariu, și la congresul electoral pe protopopul tractului Sibiu Dr. I. Stroia.

Alegerea s'a făcut sub conducerea comisarului consistorial Mateiu Voileanu fiind de față 60 de alegători. Alegerea s'a făcut în cea mai bună ordine.

Director al școlii de stat din Caransebeș. După cum cetim în foaia diecezană:

Director al școlii civile de stat precum și al școlii normale inferioare din localitate a fost numit din partea Consiliului dirigent profesorul Ilie Orzescu. Școala civilă de fete române nealterată, iar școala civilă de băieți s'a transformat în școală normală (pedagogie) după absolvarea căreia se poate trece la pedagogia noastră confesională, care rmâne și pe mai departe tot cu patru cursuri. Elevii de până acuma ai școlii civile de băieți pot deci să-și continue studiile mai departe la noua școală normală putând să se înscrie în oricare zi. Cu amănunte servește dl director Ilie Orzescu. Prelegerile se încep la 1 Octomvrie 1919.

Teatre în Sibiu

Cinematograful Oraşului. Piaţa Hermann
Directoară: D-na M. Scholtess.
Zilnic program interesant.
Inceputul la ora: 9 seara.

Cinematograful Apollo. Strada Schevis
Directoară: Dna Emil Toth.
Vineri şi Sâmbătă: *Dansatoarea*, dramă în
4 acte. În rolul principal *Dora Kaiser*.
Duminică şi Luni: *Valurile Soartei*, dra-
mă în 4 acte. În rolul principal *Mia May*.
Inceputul la ora: 9 seara.

Nr. 653/919

(272) 1-3

Concurs

Pentru întregirea postului de paroh din
Veneţia de jos, parohie de clasa a II-a din pro-
topopiatul Făgăraş se publică concurs cu termin
de 30 de zile în «Telegraful Român».

Emolumentele împreunate cu acest post
sânt cele fasonate în coala B. pentru întregirea
dotaţiunii dela stat.

Concurenţii vor avea să-şi prezenteze cere-
rile concursuale, instruite în ordine pentru pa-
rohie de clasa II-a în termenul indicat subsem-
natului oficiu protopopesc şi pe lângă încuviin-
ţare se vor putea şi prezenta în biserică, Dumi-
neca sau sârbătoarea spre a sluji sau predica
poporului spre a-i cunoaşte.

Făgăraş, 1 Sept. 1919.

Oficiul protopresbiterat ortodox român în
înţelegere cu comitetul parohial.

Nicolae Borzea
protopop.

Nr. 108/1919.

(270) 1-3

Concurs

Pentru întregirea postului de paroh din
parohia de cl. a II-a **Petriţa-Brad** cu filialele **Jieţi**
şi **Malea** din protopresbiteratul Haţeg, se publică
concurs cu termin de 30 zile dela prima publi-
care în «Telegraful Român».

Emolumentele împreunate cu acest post
sânt cele fasonate în coala B. pentru întregirea
dotaţiunii dela stat.

Concurenţii îşi vor înainta cererile concu-
rsuale instruite conform normelor în vigoare
subsemnatului oficiu în termenul arătat şi pe
lângă prealabila încunoştiinţare a subsemnatului,
se vor prezenta în vre-o Duminică sau sârbă-
toare la biserică, spre a cânta, cuvânta, respec-
tive celebra şi a face cunoştiinţă cu poporul.

Haţeg la 11/24 August.

Oficiul protopresbiterat gr.-or. al tractului
Haţeg în conţelegere cu comitetul parohial.

Dr. Cornel Popescu
protopop.

Nr. 272/1919.

(269) 1-3

Concurs

Pentru întregirea postului de paroh din
parohia de clasa II **Ponor**, din protopresbiteratul
Lupşa se escrie concurs cu termin de 30 zile dela
prima publicare în «Telegraful Român».

Emolumentele sânt cele fasonate în coala
B. pentru întregirea venitelor preoţeşti cu ajut.
de stat (congrua.)

Cererile înzestrate cu toate documentele
recerute se trimit subscrisului oficiu în termenul
fixat, iar concurenţii — pe lângă observarea
prescriselor regulamentului pentru parohii — se
vor prezenta şi în parohie pentru a celebra, resp.
a cânta şi cuvânta şi a face cunoştiinţă şi cu
poporul.

În lipsa de alţi concurenţi, se vor pune în
candidaţie şi concurenţii cu cvalificaţi pentru pa-
rohile de clasa III.

Ofenbaia (Baia-Arieş), 20 August 1919.

Oficiul protopresbiterat gr. or. român al
Lupşei, în conţelegere cu comitetul parohial.

Vasile Gan
protopresbiter.

Şcoala de cant**Adela Reissenberger Umling**Desvoltare pentru operă şi concert. Preparaţiuni
pentru Academia din Bucureşti şi din Viena.**Bruckenthalgasse 25.**

Ore de convorbire dela 2-3 d. m.

(277) 1-2

Nr. 176/1919.

(289) 1-3

CONCURS

Pentru ocuparea catedrelor vacante la şcoa-
lele centrale gr.-or. române din Braşov se pu-
blică concurs cu termin până la 25 Sept. n. 1919.

La liceul clasic.

1. Matematica-Fizica.
2. Franceza-Româna.
3. Istorie-Geografie.
4. Cântări.
5. Desemn artistic.

La şcoala reală.

1. Matematica-Fizica.
2. Istorie-Geografie.
3. Franceza-Româna ev. Germana.
4. Istorie naturală.
5. Religie.

La şcoala comercială superioară.

1. Româna-Franceza ev. Germana.
2. Aritmetica-Contabilitate.
3. Istorie-Geografie ev. Româna.
4. Chemie-Merceologie-Corespondenţa.

Concurenţii vor înainta petiţiile la Eforia
şcolară însoţite de următoarele documente.

1. Certificat de botez, dovedind că sânt
români de religiunea gr.-or.
2. Certificat de moralitate.
3. Certificat medical.
4. Revers, că se vor supune întru toate
legilor şi dispoziţiilor forurilor noastre biseri-
ceşti şi şcolare şi regulamentelor în vigoare
prezente şi viitoare şi se obligă a propune la
orice şcoală de sub administraţiunea Eforiei.
5. Documente despre cvalificaţiunea pro-
fesorială recerută de lege.

Salarizarea profesorilor va fi în conformi-
tate cu a celor dela şcoalele similare de stat.

Braşov, din şedinţa Eforiei şcoalelor cen-
trale gr.-or. române, ţinută la 15 Septemvrie, 1919.

Romulus Dogariu, secretar.
Dr. Eugeniu Meţian, prezident.

Nr. 296/1919.

(244) 3-3

Concurs

Pentru întregirea postului al doilea de în-
văţător la şcoala confesională gr.-or. din **Oena-
superioară**, protopresbiteratul Sibiului se publică
concurs cu termin de 30 de zile dela prima
publicare în «Telegraful Român».

Emolumentele sânt:

1. Salarul legal, anume: Dela comuna bi-
sericească cor. 600, restul pe baza anilor de
serviciu ai învăţătorului ales, precum şi celelalte
competinţe se vor cere dela stat.

2. Relut de cuartir.

3. Relut de grădină dela comuna bise-
ricească.

4. Lemne în natură, dela comuna politică.
Dela învăţător, pe lângă instruirea elevilor
de toate zilele şi de repetiţie, se cere să con-
ducă corul bisericesc în Dumineci şi sârbători
în biserică.

Concurenţii sânt îndatoraţi a se prezenta
în comună pentru a se face cunoscuţi poporului.

Cererile de concurs provăzute cu toate
documentele prescrise se vor înainta oficiului
protopresbiterat gr.-or. în Sibiu în termenul
deschis.

Oena-superioară, 20 Iulie 1919.

Alexandru Vidrighinescu
paroh-preşedinte.

Patriolu Curea
paroh-notar.

Văzut:

Dr. Ioan Stroia
protopresbiter.

Concurs

Pentru întregirea postului de paroh din
parohia de cl. a III-a **Zlaşti** cu filiala **Govăşdia**
din protopresbiteratul Hunedoara, se publică concu-
rs cu termin de 30 zile dela prima publicare
în «Telegraful Român».

Emolumentele împreunate cu acest post
sânt cele fasonate în coala B. pentru întregirea
dotaţiunii dela stat.

Reflectanţii la acest post îşi vor înainta ce-
rerile împreună cu documentele în termenul ară-
tat subsemnatului oficiu şi cu prealabila încuno-
ştiinţare se vor prezenta în vre-o Duminică sau
sârbătoare la biserică spre a cânta, cuvânta,
respective celebra şi a face cunoştiinţă cu poporul.

Haţeg la 14/27 August 1919.

Oficiul protopresbiterat gr. or. al tractului
Hunedoara în conţelegere cu comitetul parohial.

Dr. Cornel Popescu,
protopop adm.

Nr. 278/protop. 1919.

(262) 3-3

Concurs repetit

Pentru întregirea parohiei de clasa a III-a
Alma protopresbiteratul Mediaşului, se escrie
concurs nou cu termin de 30 zile dela prima
publicare în «Telegraful Român».

Emolumentele împreunate cu acest post
sânt cele fasonate în coala B. pentru întregirea
venitelor dela stat.

Cererile de concurs se vor înainta sub-
semnatului oficiu protopresbiterat în termenul in-
dicat, iar concurenţii pe lângă observarea dis-
poziţiilor reglementare — se vor prezenta în vre-o
Duminică s'au sârbătoare în biserică spre a cânta
eventual a celebra şi cuvânta.

Mediaş 6/19 August 1919.

Oficiul protopresbiterat gr. or. al Mediaşului
în conţelegere cu comitetul parohial respectiv.

Romul Mircea,
protopop.

(240) 3-3

Concurs

Pentru întregirea parohiei de clasa a III-a
Soporul de câmpie, protopresbiteratul Turda, se
publică concurs cu termin de 30 de zile dela
prima publicare în «Telegraful Român».

Emolumentele împreunate cu acest post
sânt cele fasonate în coala B. pentru întregirea
dotaţiunii dela stat, locuinţă în natură şi porţiune
canonică corespuzătoare.

Concurenţii vor avea să-şi prezenteze cere-
rile concursuale, instruite în ordine, în termenul
indicat subsemnatului oficiu protopresbiterat şi
pe lângă încuviinţarea subscrisului se vor putea
înfaţişa în parohie în vre-o Duminică sau sârbă-
toare spre a sluji, predica şi a face cuno-
ştiinţă cu poporul.

Turda, 9/22 Iunie 1919.

Oficiul protopresbiterat ortodox-român în
înţelegere cu comitetul parohial concernent.

Iovian Murăşanu
protopop.

Nr. 75/1919.

(253) 2-3

Concurs din Oficiu

Pentru întregirea postului de paroh din
parohia de cl. a III-a **Sâncraiu** cu filia **Călanul-
mic**, din protopresbiteratul Hunedoara, se pu-
blică prin aceasta concurs din oficiu cu termin
de 30 zile dela prima publicare în «Telegraful
Român».

Emolumentele împreunate cu acest post
sânt cele fasonate în coala B. pentru întregirea
dela stat.

Cererile de concurs se vor înainta în ter-
minul deschis Consistorului arhidiecezan, iar
concurenţii — pe lângă observarea dispozi-
ţiunilor regulamentare — se vor prezenta înaintea
alegătorilor pentru a cânta, respective celebra,
cuvânta şi a face cunoştiinţă cu poporul.

Sibiu, din şedinţa senatului bisericesc
ţinută la 13 August 1919.

Consistorul arhidiecezan.